

6.SINIF 1.ÜNİTE DERS NOTLARI

Değişen Rollerim

Kazanım Ders Notu - 1

» Rollerimiz

- Bir işte bir kimsenin üstüne düşen göreve **rol** denir. Birey olarak dünyaya geldiğimiz andan itibaren çeşitli sosyal roller üstleniriz.

Örneğin; aile içinde çocuk, okulda öğrenci, spor takımında oyuncu rolünü üstlenebiliriz.

- Aile, bireyin içinde yer aldığı ilk sosyal kurumdur. Bunu daha sonra akraba, arkadaş çevresi ve okul takip eder. Kısacası yaşımıza göre zaman içerisinde bu gruplarda farklı roller üstleniriz.

- Rollerimizin bir kısmı **doğuştan sahip olduğumuz roller**dir. Bu roller evlat ya da kardeş olmak gibi biyolojik özelliklerimizden kaynaklanan, herhangi bir ilgi ve yetenek gerektirmeyen rollerimizdir. Bunları seçme imkânımız yoktur.

Örneğin; evlat, kardeş, torun, yeğen, kuzen ...

- Bazı rollerimiz ise isteğimizle çalışarak, başarı göstererek **sonradan sahip olduğumuz roller**dir. Bunlar özgür irademizle katıldığımız grupların bize yüklediği rollerdir.

Örneğin; sınıf başkanı, takım kaptanı, solist ...

- Rollerimiz, içinde bulunduğumuz gruba veya kuruma göre değişebilir ve çeşitlilik gösterebilir.

Aile içinde abi, okulda öğrenci, sınıfta başkan, markette müşteri, futbol takımında kaleci, müzik grubunda solist olmak gibi.

- Sosyal roller zaman içinde değişebilir. Bir öğrencinin eğitimini tamamlayarak doktor ya da pilot gibi mesleklere sahip olması bu duruma örnek olarak verilebilir.

- Bireyler tek bir grup içinde farklı roller de üstlenebilirler.

Örnek;

12 yaşındaki Yusuf; aile içinde evlat, kardeş, abi ve torun gibi roller üstlenebilir.

- Rollerimiz bize birtakım haklar ve sorumluluklar yükler.

» Haklarımız

- **Haklarımız** hukukun çizdiği sınırlar çerçevesinde sahip olduğumuz kazanımlar ya da yapabileceklerimizle ilgilidir.

Örnek: Okulun imkanlarından faydalanmak

» Sorumluluklarımız

- Sorumluluklarımız ise üstlendiğimiz rollerimizin gereklerini yerine getirmeye ilgilidir.

Örnek: Okul kurallarına uymak

» Mesleki Rol

- Eğitim öğretim hayatımızı tamamladıktan sonra meslek grupları içinde yer alırız.
- İçinde yer aldığımız meslek grubunun gerektirdiği davranışlara ve kurallara uygun hareket etmeye **mesleki rol** denir.
- Mesleki rollere ilişkin beklentiler yazılıdır; sosyal rollere ilişkin beklentiler ise yazılı değildir. Örneğin, öğretmenlerin kanun ve yönetmelikler çerçevesinde belirlenmiş görev ve sorumluluklarının yanında toplumun da onlardan bazı beklentileri vardır. Toplum öğretmenlerden dürüst, fedakâr ve örnek insan olmalarını beklemektedir.

Meslek / Rol	Görev / Sorumluluk	Toplumsal Beklentiler
Öğretmen	Eğitim-öğretim	Örnek insan olmak
Meslek / Rol	Görev / Sorumluluk	Toplumsal Beklentiler
Hakim	Adalet	Tarafsız olmak

Kültürümüzle Yaşıyor ve Gelişiyoruz

Kazanım Ders Notu - 2

» Milli Kültür

- Kuşaktan kuşağa aktarılan ve bir toplumu diğer toplumlardan ayıran hayat tarzı o toplumun **millî kültürü**dür. Dil, tarih, inanç, gelenek, örf gibi milli kültürü oluşturan unsurlar, milletin birliği ve beraberliğinde önemli role sahiptir.
- Millî kültür aynı zamanda millî kimliği oluşturur. **Kültür, millî birlik ve beraberliğe katkı sağlar.** Din, dil, tarih millî kültürün unsurlarındandır.
- Toplumu oluşturan bireyler din, dil, ırk ve cinsiyet olarak birbirine benzeyebileceği gibi birbirinden farklı özellikler de gösterebilir.

Tüm bu farklılıklara rağmen toplumu bir arada tutan ortak **sosyal, kültürel, tarihi** değerler ve bağlar vardır.

Bazı sosyal, kültürel ve tarihi bağlarımız şunlardır;

- 1- Dilimiz
- 2- Tarihimiz
- 3- Dinimiz
- 4- Vatanımız
- 5- Bayrağımız
- 6- Milletimiz
- 7- Geleneklerimiz
- 8- Bayramlarımız
- 9- Törenlerimiz

» Sosyal, kültürel ve tarihî bağlara sahip çıktığımızda;

- » Toplumda birlik ve beraberlik güçlenir.
- » Toplumsal hoşgörü, anlayış ve dayanışma artar.
- » İçeriden ve dışarıdan gelecek tehditlere karşı güçlü bir ülke oluruz.
- » Toplum olarak modern ve gelişen dünyadaki yerimiz daha da sağlam olacaktır.

» Ebru Sanatı

- Ebru, kağıt üzerine özel yöntemlerle yapılan geleneksel bir süsleme sanatıdır.
- “Toplunun tüm kesimlerinin bir su teknesinin başında, bir araya gelebileceğinin ispatıdır ebru.” cümlesinde ebru sanatının birleştirici olma özelliği vurgulanmıştır.

» Bayramlarımız

- Bayramlarda aileler, akrabalar, komşular bir araya geliriz. Milli ve dini duyguları, inançları, gelenekleri yaşar ve yaşatırız. Sadece bayramlarda değil cenaze merasimlerinde ve düğünlerde birlikte hareket eder, birbirimizi yardımına koşarız.
- Bu durum toplumsal birlikteliğin oluşmasına ve devamına katkı sağlar.

» Dilimiz

- Kültürün nesilden nesile aktarılması, yaşaması ve gelişmesi dil yoluyla olur. Böylece millet hayatındaki devamlılık dil sayesinde sağlanmış olur.
- Dilimiz köprü gibidir. Çünkü kültürel mirasın aktarılmasını sağlar.

» Tarihimiz

- Tarih yeni nesillerde millî bilincin oluşmasında, millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında rol oynar.
- Tarihimiz insanın hafızası gibidir. Çünkü yaşadıklarımızı saklar.

Ön Yargıları Kırıyorum

Kazanım Ders Notu - 3

» Ön Yargı

- Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikre **ön yargı** denir.

- Birbirini tanımayan,
Empati kuramayan,
Farklılıklara saygı duymayan bireylerde başkalarına karşı ön yargılar oluşmaktadır.

- Ön yargılar genellikle fiziksel farklılığı olan, farklı kültürden, dinden ve mezhepten insanlara karşı olmaktadır.

Toplumsal birlikteliği azaltan bazı ön yargı ve kalıp yargılar şunlardır:

- 1- Din ve mezhep ayrımı
- 2- Cinsiyet ayrımı
- 3- Fiziksel ayrımlar
- 4- Irk ve millet ayrımı
- 5- Sosyal sınıf ayrımı
- 6- Dil ayrımı

- Ön yargıların azalması **toplumsal uyumun, birlik ve beraberliğin kuvvetlenmesini** sağlayacaktır.

- Ön yargının, ayrımcılığın ve çatışmanın azalmasını istiyorsak toplumsal temas artırılmalıdır. İnsanlar arasındaki iletişim ve duygusal bağ güçlendirilmelidir.

- Aynı toplumda huzurlu ve mutlu yaşamak için bireysel farklılıklarımıza saygılı olmalı, ön yargılarımızı sorgulamalı ve ön yargılı olmamalıyız. Toplumsal birlikteliğin devamı için bu ön yargıları ortadan kaldırmalı ve farklılıklara her zaman saygı duymalıyız.

» Ön Yargıların Sebepleri, Çeşitleri ve Sonuçları

Ön yargıların sebeplerini, çeşitlerini ve sonuçlarını bilmemiz ön yargılarımızı kırma konusunda bize kolaylık sağlar. Ön yargının bazı sebepleri, çeşitleri ve olası sonuçları şunlardır:

Ön Yargıların Sebepleri

- Karşımızdaki kişiyi yeterince tanımamak
- Farklılıklara saygılı olmamak
- Empati kurmamak

Ön Yargıların Çeşitleri

- Cinsiyet ayrımcılığı
- Kültür farklılığı
- Sosyoekonomik yapı

Ön Yargıların Sonuçları

- Arkadaşlık ilişkilerinde bozulma
- Toplumda ayrışma
- Toplumsal çatışma

NOT: İnsanlar hakkındaki ön yargılar ve olumsuz tecrübeler farklı inanç, mezhep ve kültürler karşı kalıp yargı oluşmasına sebep olabilir. Kalıp yargılar toplumsal uyumu olumsuz yönde etkiler.

» Kalıp Yargı ve Ön Yargılara Verilebilecek Bazı Örnekler

- Bazı ülkelerde siyah tenli insanlara yapılan ırkçı ve ayrımcı yaklaşımlar
- Bazı devletlerin ülkelerinde yaşayan Müslümanlara yönelik ayrımcı yaklaşımları
- Engelli bireylerin işe alınmasında yaşanan yaklaşımlar
- Toplum içinde maddi gücü düşük olan kişilere yönelik yapılan olumsuz tavır ve tutumlar

Birlikte Daha Güçlüyüz

Kazanım Ders Notu - 4

» Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma

- **Dayanışma**, bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması demektir. **Toplumsal dayanışma** ise toplumun kurum ve kuruluşlarıyla ortak değerlerde birleşmesi ve birlikte hareket etmesidir.
- **Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın önemi oldukça büyüktür.** Bu dayanışmanın, yardımlaşma ve birlikteliğin sağlanması için devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları çeşitli faaliyetler düzenlerler.
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere aşağıdaki kurumların çalışmaları örnek olarak verilebilir.

Türk Eğitim Vakfı (TEV)

Maddi zorluklar çeken öğrencilere eğitim alanında fırsat eşitliği sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Kızılay

Doğal afetlerde yardıma ihtiyacı olanlara giyecek ve gıda yardımı yapar. Ayrıca barınma ve kan ihtiyacını da karşılar.

Mehmetçik Vakfı

Şehit olan Mehmetçiklerin bakmakla yükümlü oldukları yakınları ile gazi ve engelli Mehmetçiklere destek olmak amacıyla faaliyet gösterir.

Darülaceze

Darülaceze din, ırk, cinsiyet ayrımı yapmadan bakıma muhtaç, yaşlı, engelli insanlara, sokağa terk edilmiş kimsesiz çocuklara yardım eder.

Darüşşafaka Cemiyeti

Darüşşafaka Cemiyetinin kelime anlamı şefkat yuvasıdır. Yoksul ve yetim çocukların eğitim ve öğretim gibi ihtiyaçlarını karşılar.

Lösemili Çocuklar Vakfı (LÖSEV)

LÖSEV, lösemili ve kan hastası çocukların sağlık ve eğitim başta olmak üzere her türlü ihtiyaçlarını karşılamak için çalışır.

» Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmanın Tarihimizdeki İzleri

- **Türk milletinin en belirgin özelliklerinden birisi de yardımlaşmaya ve dayanışmaya verdiği önemdir.** Bu dayanışma sadece bayramlarda ve özel günlerde değil kişilerin, toplumun ihtiyacı olduğu her dönemde yerine getirilmiştir.
- Geçmişte kurulan vakıflar ve sadaka taşları, milletimizin yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği öneme güzel bir örnektir.

» Merhametin Simgesi Sadaka Taşları

- Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına yardımlaşma amaçlı taşlar konulurdu.
- Yardım etmek isteyenler bu taşın üstüne para bırakırdı. Böylece derdini kimseye anlatamayan ihtiyaç sahibi kişiler gecenin geç saatlerini bekler, kimseye görünmeden ihtiyacı kadar olan parayı alırdı.

» Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmanın Önemi

- Bir ülkede birlik ve beraberliğin sağlanmasında farklılıklara saygı gösterilmesi kadar **yardımlaşma ve dayanışmanın da önemi oldukça büyüktür.**
- **Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın sağlayacağı bazı bireysel ve toplumsal katkılar şunlardır:**
 - 1- İnsanlarla iletişimimizi artırır.
 - 2- Bir arada yaşamamızı sağlar.
 - 3- Sosyal bağlarımızı güçlendirir.
 - 4- Toplumsal huzuru sağlar.
 - 5- Toplumun refah düzeyini artırır.

Sorunlarımın Çözümünü Biliyorum

Kazanım Ders Notu - 5

» Sorunlarımızın Çözüm Yolları

- Herhangi bir sorunla karşılaştığımızda bu sorunu **görmezden gelmemeliyiz**. Bu sorunu hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde hukuka uygun olarak çözmeye çalışmalıyız.

Hak

- Bir kişinin isteyebileceği, kullanabileceği, toplumca ve kanunlarca tanınan yetkiye **hak** denir.

Örnek:

- Yaşama hakkı
- Dilekçe hakkı
- Oy kullanma hakkı

- Bize tanınan haklar hem **ulusal** hem de **uluslararası belgelerle** koruma altına alınmıştır. Vatandaş olarak **sahip olduğumuz haklar anayasamız tarafından güvence altına alınmıştır**.

Sorumluluk

- Kişinin kendi davranışlarını ve yetki alanına giren bir olayın sonuçlarını üstlenmesine **sorumluluk** denir.

Örnek:

- Bir öğrencinin ev ödevlerini yapması
- Trafikte kırmızı ışıkta durulması
- Yerlere çöp atılmaması

Özgürlük

- Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranmaya **özgürlük** denir.

Örnek:

- Din ve vicdan özgürlüğü
- Haberleşme özgürlüğü
- Düşünce özgürlüğü

- Hakkımızın haksız bir şekilde kısıtlandığı veya önlendiği bir durumla karşılaştığımız zaman resmi veya ilgili kurumlara;

- Dilekçe ile başvuru yaparak**

- Bilgi edinme hakkımızı kullanarak**

- Telefon şikayet hattı numaralarını arayarak**

- Web sayfalarında yer alan istek ve şikayet formlarını doldurarak** başvuruda bulunabilir ve hakkımızı arayabiliriz.

- Bilgi edinme hakkımızı kullanmak için **dilekçe ile başvuru yapabilir**, ilgili kurum ya da kuruluşun internet sitesinde yer alan **bilgi edinme formunu doldurabilir**, **elektronik posta gönderebilir**, **Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)** gibi resmi kurumlar üzerinden **başvuru yapabilir** ve **e-devlet sitesinde yer alan modülleri kullanabiliriz**.

- Ülkemizde çocukların haklarını kullanmalarına ve sorunlarını çözmelerine yardımcı olacak birçok resmî kurum ve sivil toplum kuruluşu vardır. Bunlardan biri de **"Kamu Denetçiliği Kurumu"**dur.

- RTÜK, radyo ve televizyon yayınları hakkında gelen şikayetleri değerlendirmek için kurulmuştur (444 1 178 RTÜK Çağrı Hattı).

- ALO 175, tüketicilerin ister mesafeli alışverişlerde ister doğrudan alışverişlerde aldıkları her türlü ürün ve hizmetlere yönelik şikayetlerini bildirebilecekleri, problem ve mağduriyetlerine çözüm arayabilecekleri bir hattır.